

OSMANLI'DA HAYVAN ISLAHI ÇALIŞMALARI HAKKINDA YAPILAN BİR DEĞERLENDİRME

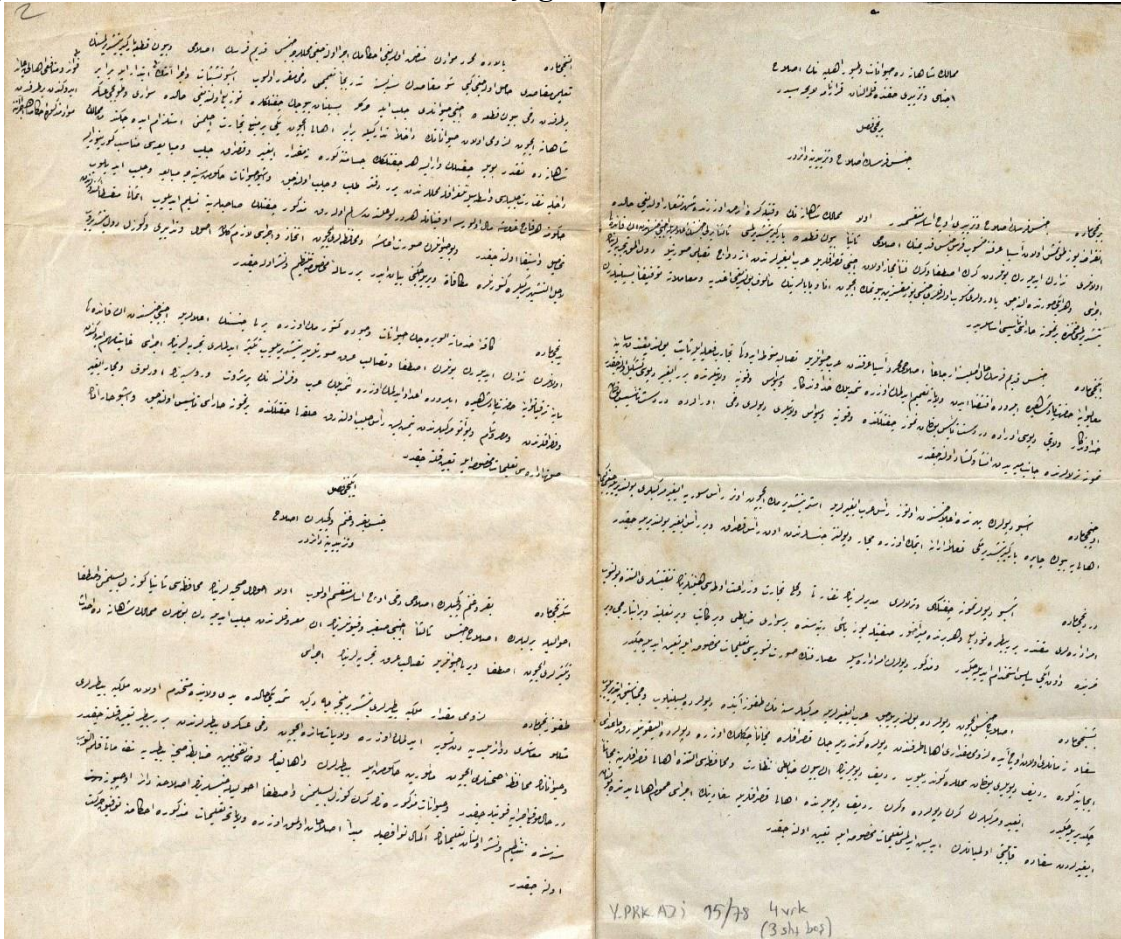
1889 tarihli okunan 4 sayfalık belgede Osmanlı'da muhtelif hayvanların ıslahı ve çoğaltılmasıyla ilgili öneriler bulunmaktadır. Bu hayvanlar at, eşek, inek, öküz, koyun, keçi, tavuk, hindi, kaz, ördek ve güvercinlerdir.

Yapılan öneriden ciddi bir altyapı çalışması yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Dünyanın muhtelif yerlerinde bulunan söz konusu hayvanların cins olanlarından satın alınarak getirilmesi ve bu işler için oluşturulacak çiftliklerde yetiştirilip çoğaltılması ele alınmıştır. Bu iş için İstanbul, Bursa, Konya ve Sivas öne çıkmaktadır. İstanbul'da ise Halkalı Çiftliği önerilmiştir. Merak eden detaylarını okusun.

Halkalı Ziraat Mektebi

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: Y..PRK.AZJ. Dosya No: 15, Gömlek No: 78, Tarihi: 29 Zilhicce 1306 (26 Ağustos 1889), Konusu: **Memalik-i şahanede ehil kuş ve hayvanların cinsleri ile onların ıslahı ve çoğaltılmaları.**

Hü

Memalik-i şahanede hayvanat ve tuyur-ı ehliyenin (kanatlı evcil hayvanların) ıslah, ecnas (cinsleri) ve tezyidi (artırılması) hakkında kaleme alınan kararname layihasıdır.

Birinci Fası

Cins-i feresin (atların) ıslah ve tezyidine dairdir.

Birinci Madde: Cins-i feresin ıslah ve tezyidi üç esasa münkasımdır. Evvela memalik-i şahanenin vaktiyle kürre-i arz üzerinde şöhet-şiar olduğu halde inkiraza yüz tutmuş olan Asya ırkına mensup feres-i cins-i kadimin ıslahı saniyen büyük kıt'ada bargir yetiştirilmesi, salisen yerli cinsin ıslahıyla ecnebi cinsinin en faideli olanları tedarik edilerek bunlardan gerek istifâ ve gerek fenâ mecaz olan ecnebi tasarruflarıyla Arab aygırlarından izdivaç-ı tesalübü suretiyle (ırk karıştırmasıyla, melezzleştirerek) döl almak tecrübelerinin icrası ve her iki surette alınacak yavruları mensub oldukları cinsi bozmaksızın büyötmek için ana ve babalarının meluf bulduğu egdiye (beslenme) ve muamelata tevfikân beslenilerek yetiştirilmesi zımnında bir numune harası tesisi esaslarıdır.

İkinci Madde: Cins-i kadim-i feresin hal-ı aslına ircaen ıslahı muhadded Arab hayvanlarıyla tesalübe menut idüğü (nesil oluşturulmasına bağlı olduğu) tecarüb-i fiiliye ile sabit bulunduğundan saye-i maadelet-vaye-i hazret-i padişahide ileride iktiza eden vilayata tamim edilmek üzere şimdilik Hüdavendigâr ve Sivas ve Konya vilayetlerinde birer aygır deposu teşkil olunacaktır. Hüdavendigâr vilayeti deposu orada derdest tesis bulunan numune çiftliğinde ve

Konya ve Sivas vilayetleri depoları dahi oralarda derdest tesis bulunan numune tarlalarında canib-i miriden inşa ve küşad olunacaktır (açılacaktır).

Üçüncü Madde: İşbu depoların yedinde alâ cinsinden otuz re's Arab aygırlarıyla ester yetiştirmek için onar re's Suriye aygır merkepleri bulundurulacağı gibi ahaliye büyük çayıra bargir yetiştirildiği fiilen irae etmek üzere Macar ve Polonez cinslerinden on re's kısrak ve birer re's baygir bulundurulacaktır.

Dördüncü Madde: İşbu depolar numune çiftliği ve tarlaları müdürlerinin nezareti ve mahalli ticaret ve ziraat odası heyetlerinin teftişleri altında bulunup emr-i idareleri muktedir bir baytara tevdi ve her birinde mirahor maiyetiyle yüzbaşı riyasetinde bir süvari zabiti ve bir kâtib ve bir nalband ve bir anbarcı ve bir harbende (bakıcı) ve on iki seyis istihdam edilecektir. Ve mezkûr depoların emr-i idaresiyle masarısının suret-i tesviyesi talimat-ı mahsusa ile tayin edilecektir.

Beşinci Madde: Islah-ı cins için depolarda bulundurulacak Arap aygırlarıyla merkepler senenin dokuz ayında depolarda beslenilip ve jimnastik ettirilip sefer zamanları olan üç ayda lüzumu mikdarı ahali tarafından depolara gönderilecek kısraklara meccanen (ücretsiz) çekilmek üzere depolarda alikonularak maadası (geri kalanı) icabına göre redif debboyları bulunan mahallere gönderilip redif depolarının en büyük zabiti nezaret ve muhafazası altında ahali kısraklarına meccanen çektirilecektir. Aygır merkeplerin gerek depolarda ve gerek redif debboylarında ahali kısraklarıyla sifadının icrası (çiftleştirmenin yapılması) umum ahali yedinde bulunan aygırlardan sifada (çiftleşmeye) kabiliyeti olmayanların iydiş edilmesi talimat-ı mahsusa ile tayin olunacaktır.

Altıncı Madde: Balada muharrer-i (yukarıda yazılı) mevadden mütezammin olduğu ahkâmın icra olunacağı mahallerce cins-i kadim-i feresin ıslahı ve büyük kıt'a bargir yetiştirilmesinin talimi mekasıdı hâsıl olacağı gibi şu makamdan sene be sene tedricen (yavaş yavaş) tamimi dahi mukarrer (kararlaştırılmış) olup işbu teşebbüsât ve icraatın fevâid ve menâfiini ahaliye aid idüğünden bir taraftan mevadd-ı mezkûre ahkâmının icrasına ibtidar ile (başlanarak) beraber bir taraftan dahi büyük kıt'ada ecnebi hayvanları celb ile hergele (at veya eşek) beslenen çiftliklere tevzi' olunduğu halde süvari ve topçu asakir-i şahane için lüzumu olan hayvanatın dâhilen tedarikiyle beraber ahali için yeni bir menba'-i ticaret açılmasını istilzamn edeceğinden memalik-i şahanedede ne kadar böyle çiftlik var ise her çiftliğin cesametine göre ne mikdar aygır ve kısrak celb ve mübayaası münasip görülür ise Dâhiliye Nezareti Celilesi vasıtasıyla telgrafla mahallerinden birer defter talep ve celb olunacak ve işbu hayvanat hükümet-i seniyyece mübayaa ve celb edilip hükümete her kaç kuruşa malolursa o fiyatla her türlü halattan salim olarak mezkûr çiftlik sahiplerine teslim edilip esmanî mukassatan (taksitle) kendilerinden tahsil ve istifa olunacaktır. Ve bu hayvanların suret-i iâşe ve muhafazaları için ittihaz ve icrası lazım gelen usul ve tedabiri ve güzel döl yetiştirilip li-eclî't-teşhir sergilere götürülenlere mükâfat verileceğini beyan eder bir risale-i mahsusa tanzim ve teşhir olunacaktır.

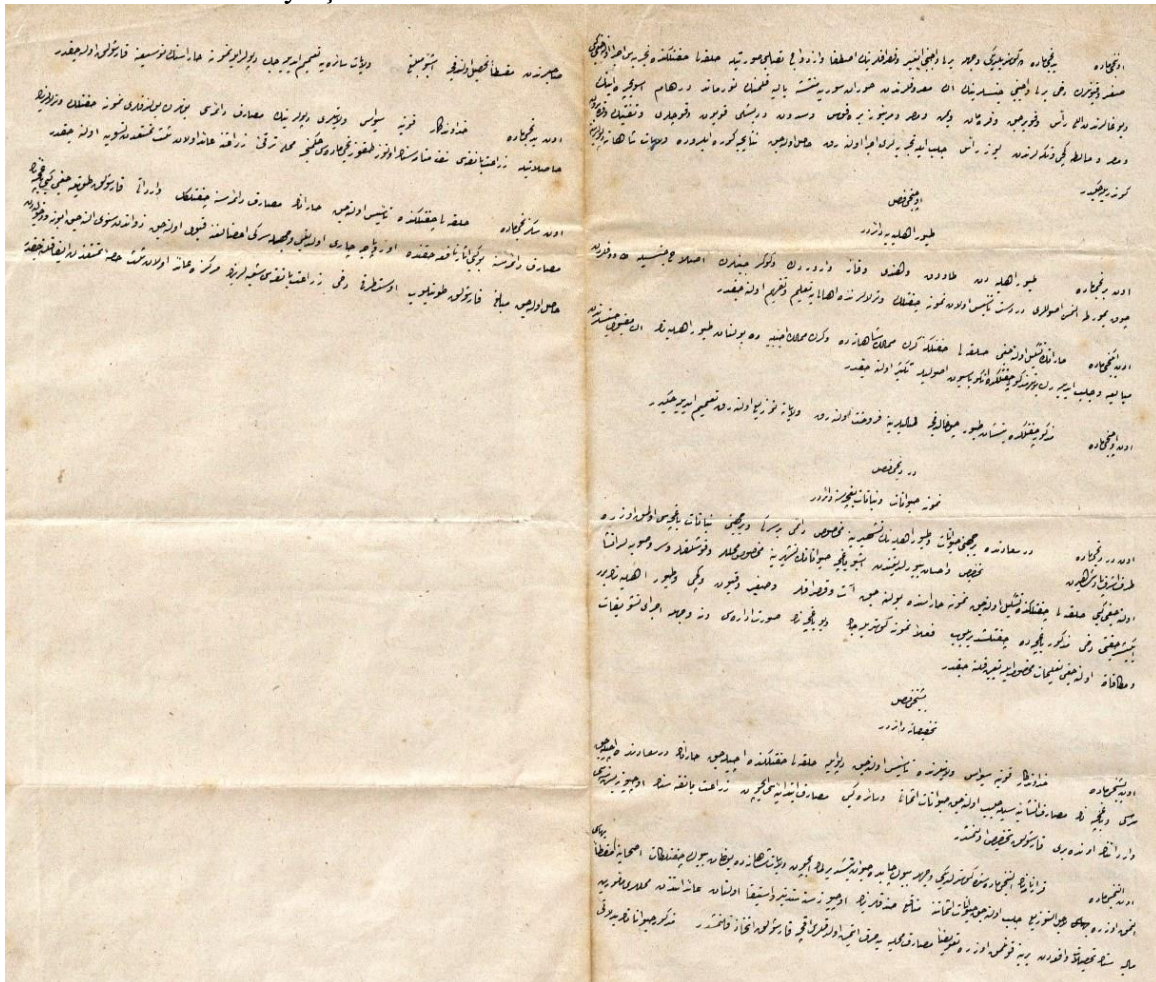
Yedinci Madde: Kâffe-i hidemata elverecek hayvanat vücuda getirmek üzere yerli cinsin alâlarıyla ecnebi cinsinden en fâideli olanların tedarik edilerek bunların istifa ve tesâlüb-i ırk suretiyle yetiştirilip teksir edilmeleri tecrübelerinin icrası gayet mühim idüğünden saye-i terakkiyat-vâye-i hazret-i padişahide ileride adad edilmek üzere şimdilik Arab ve Fransa'nın Parşof ve Rusya'nun Orlof ve Macar aygır ve kısraklarından ve Mısır ve Şam ve Poitou merkeplerinden yetmiş beş re's celb olunarak Halkalı Çiftliğinde bir numune harası tesis olunacak ve işbu haranın suret-i idaresi talimat-ı mahsusa ile tayin kılınacaktır.

İkinci Fasıl

Cins-i bakar (sığır, inek, öküz, manda) ve ganem ve keçilerin ıslahı ve tezyidine dairdir

Sekizinci Madde: Bakar ve ganem ve keçilerin ıslahı dahi üç esasa münkasım (ayrılmış) olup evvela ahval-i sıhhiyelerinin muhafazası saniyen güzel beslenmesi ve istifa-i ahvaliyle yerlilerin ıslah-ı cinsi salisen ecnebi sığır ve koyunlarının en maruflarından en edilecek bunların memalik-i şahane ihdas ve teksirleri için istifa ve yerli hayvanlarıyla taleb-i ırk tecrübiyelerinin icrası.

Dokuzuncu Madde: Lüzumu mikdar mülkiye baytarları yetiştirilinceye değin şimdiki halde yedi vilayette müstahdem olan mülkiye baytarları misillü maaşları devâir-i belediyeden tesviye edilmek üzere vilâyat-ı şahane için dahi asâkir baytarlarından birer baytar tayin kılınacaktır. Ve hayvanatın muhafaza-i sıhhatleri için memurin-i hükümet ile baytarların ve ahalinin vezâifini mübeyyin zabıta-i sıhhiye-i baytariye nizamâtı kaleme alınıp derhal mevki'i icraya konulacaktır. Ve hayvanat-ı mezkûrenin gerek güzel beslenmesi ve istifa usulüyle cinslerinin ıslahına dair üç yüz senesinde tanzim ve neşr olunan talimatın ikmal-i nevâkısıyla mebde-i ıslahat olmak üzere vilayetçe talimat-ı mezkûre ahkâmına Tevfik-i hareket olunacaktır.

Onuncu Madde: Birinci maddede gösterildiği veçhile yerli ve ecnebi aygır ve kısraklarının istifa ve izdivaç talimi suretiyle Halkalı Çiftliğinde tecrübesi icra olunacağı gibi sığır ve koyunların dahi yerli ve ecnebi cinslerinin en maruflarından Horan Suriye, Menteşe, Balya, Felemenk, Normand, Dirhem, İsviçre inek ve boğazlarından elli re's Kıvırcık ve Karaman ve Yemen ve Mısır ve Merinoz Prokos koyun ve koçları ve Tiftik ve Karaburun ve Mısır ve Malta keçi ve tekelerinden yüz re's celb ile tecrübeleri icra olunarak hâsıl olacak neticeye göre ileride vilâyat-ı şahane depolarına gönderilecektir.

Üçüncü Fası

Tuyur-ı Ehliye'ye Dairdir

Onbirinci Madde: Tuyur-ı ehliyeden (kanatlı evcil hayvanlardan) tavuk ve hindi ve kaz ve ördek ve güğercinlerin ıslah-ı cinsiyle tavuklardan çok yumurta alınması usulleri derdest batesis olan numune çiftlik ve tarlalarında ahaliye tefhim olunacaktır.

Onunikinci Madde: Maddenin tesis olunacağı Halkalı Çiftliğine gerek memalik-i şahanede ve gerek memalik-i ecnebiyede bulunan tuyur-ı ehliyenin (evcil kanatlıların) en makbul cinsinden mübayaa ve celb edilerek (satın alınıp getirilerek) bunlar mezkûr çiftlikte inkübasyon (kuluçka) usulüyle teksir olunacaktır (çoğaltılacaktır).

Onüçüncü Madde: Mezkûr çiftlikte yetişen tuyur (kanatlılar) çoğaldıkça taliplerine furuht olunarak (satılarak) vilâyata tevzi' olunarak tamim edilecektir.

Dördüncü Fası

Numune Hayvanat ve Nebâtat Bahçelerine Dair

Öndördüncü Madde: Der-saadet'te bir ciheti hayvanat ve tuyur-ı ehliyenin teşhirine mahsus daimi bir sergi ve bir ciheti nebâtat bağçesi olmak üzere taraf-ı şeref-i padişahiden tahsis ve ihsan buyurulduğundan işbu bağçe hayvanatın teşhirine mahsus mahaller ve kuşluklar ve sobalar inşa olunacağı gibi Halkalı Çiftliğinde teşkil olunacak numune harasında bulunacak at ve kısraklar ve sığır ve koyun ve keçi ve tuyur-ı ehliyenin birer ikişer çifti dahi mezkûr bağçede çiftleştirilip fiilen numune gösterilecek ve bu bağçenin suret-i idaresi ve ne veçhile icra-yı teşvikat ve mükâfat olunacağı talimat-ı mahsusa ile tayin kılınacaktır.

Beşinci Fası

Tahsisata Dairdir

Önbeşinci Madde: Hüdavendigâr, Konya, Sivas vilayetlerinde tesis olunacak depoyla Halkalı Çiftliğinde açılacak haranın Der-saadet'te açılacak sergi ve bağçenin masarîf-ı inşaiyesiyle hesap olunacak hayvanat esmanı vesaire gibi masarîf-ı ibtidaiyesi için Ziraat Bankası'nın üç yüz beş senesi varidatının onda biri karşılık tahsis olunacaktır.

Önaltıncı Madde: Kararnamenin altıncı maddesinde gösterildiği veçhile büyük çapta hayvan yetiştirilmek için vilâyat-ı şahanede bulunan büyük çiftligat ashabına maktuan bahası alınmak üzere li-ecli't-tevzi' celb olunacak hayvanat semanına menâfi sandıklarının üç yüz senesinden beri istifâ olunan aidattan mahalleri memurun-i maliyesinin tahsisat-ı vakıadan birine konmak üzere tarizen masarîf-ı mahalliye sarf etmiş oldukları akçe karşılık ittihaz kılınmıştır. Mezkûr hayvanatın bedelâtı sahiplerinden maktuan tahsil olundukça işbu meblağ vilâyât-ı saireye tamim edilecek depolar ile numune haranın tevsiine karşılık olacaktır.

Önyedinci Madde: Hüdavendigâr, Konya, Sivas vilayetleri depolarının masarîf-ı daimesi bunların buldukları numune çiftlik ve tarlalarının hasılatıyla Ziraat Bankası nizamnamesinin üç yüz dokuzuncu maddesi hükmünce mahalli terkinin ziraatine ait olan sülüs temettuatın tesviye olunacaktır.

Önsekizinci Madde: Halkalı Çiftliğinde tesis olunacak haranın masarîf-ı daimesine çiftlikler varidatı karşılık tutulacağı gibi bağçenin masarîf-ı daimesine bu gibi asar-ı nafia hakkında Avrupa'ca cari olduğu veçhile sergi azalığına kabul olunacak zevattan senevi alınacak abone

ve duhuliyeden hâsıl olacak mebalîğ karşılık tutulup üst tarafı dahi Ziraat Bankası Şubelerinin merkeze aid olan sülüs hisse esmanından ifa kılınacaktır.

Halkalı Ziraat Mektebi Öğrencileri Uygulama Çalışmasında

Halkalı Ziraat Mektebinde Baytarlık Öğrencileri Uygulamalı Derste